

Henkilömiinat eivät erottele uhrejaan siviileihin ja sotilaisiin. Ne jäävät jopa kymmeneksi vuosiksi maaperään toimintavalmiina odottamaan.

Monilla maailman kriisialueilla ne haavoittavat ja tappavat niin siviilejä, sotilaita, miinanraivaajia, avustustyöntekijöitä kuin rauhanurvaajakin.

Human Rights Watchin kannanoton mukaan henkilömiina on luonteeltaan ”umpimähkäinen ja sokea ase-tyyppi”, ja sen käytöllä aikaansaadut lyhyen aikavälin sotilaalliset hyödyt jäävät paljon pienemmäksi kuin siitä seuraavat humanitaariset ja sosio-ekonomiset haitat.

Halvat miinat houkuttavat

Miinojenkäytön merkitys sissisodissa ja erilaisissa valtioiden sisäisissä aseellisissa selkkauksissa on korostunut. Tämä puolestaan uhkaa johtaa piittaamattomuuteen kansainvälisiä sodankäynnin normeja kohtaan. Puhutaan ns. matalan siviilisiteetin sodista, joissa henkilömiinat saattavat vaikuttaa houkuttelevalta ja käytökelpoiselta aseelta. Houkuttelevuutta lisää miinojen halpa hinta sekä se, että niitä on yksinkertaista valmistaa lähes missä tahansa. Myös niiden sijoittaminen on yksinkertaista.

Miinojen käyttö valtioiden sisäisissä selkkauksissa on kaikkea muuta kuin riskitöntä ja ongelmatonta. Sissisodankäynnille on tyyppillistä nopeat käänteet sekä osapuolten taipumus vaihtaa nopeasti toiminta-alueitaan, jolloin myös miinojen asettajat itse joutuvat helposti asettamiensa miinojen uhriksi.

Miinojen tarkoituksena ei välttämättä ole tappaminen vaan uhrin vammauttaminen niin, että tämä ei enää ole taistelukykyinen. Usein uhrin kuolevat matkalla sairaalaan, sillä välimatkat ovat pitkiä ja liikenneyhteydet hankalia. Miinojen uhrin hoito on usein kallista ja pitkäkestoista.

Ongelmana kallis ja hidas raivaus

Ongelmallista on myös miinanraivaustyön vaatavuus ja hitaus. Täysin luotettavaa miinanraivausmenetelmää

Siviilit maamiinojen uhreja

ei ole kehitetty ja raivaustyöhön tarvittava teknologia on kallista. Mikäli alueella epäillään olevan miinoja, estää se alueen tehokkaan käytön kuten asuttamisen sekä maanviljelyyn. Miinat vaikeuttavat pakolaisten palaamista takaisin kotiseudulle ja ennen kaikkea se vaikeuttaa elämän normalisoitumista, koska jälleenrakennus ja kehitys hidastuvat. Vakava ongelma on miinojen vaikutus pakolaisuuteen, sillä tuhannet ihmiset joutuvat muuttamaan pois miinojen saastuttamilta alueilta.

Ympäristön kannalta miinoittamisella voi olla paljon vakavia seurauksia. Mikäli maanviljelyyn kelpaava alue on miinoittamisen vuoksi poissa käytöstä, voi tämä johtaa maanviljelysmaiden paikalliseen liikkakäyttöön. Karjaa sekä villieläimiä kuolee miinoihin paljon ja tämä puolestaan voi muodostaa oivan kasvualueen erilaisille bakteereille ja taudeille.

Maamiinojen käyttö on erittäin vaarallista, sillä ne voivat aiheuttaa vakavia vammoja ja kuolemia. Ne ovat myös erittäin vaikeasti poistettavia.

Miinat vammauttavat naisia yhteiskunnan hylkiöiksi

Toistaiseksi naisten näkökulma miinoihin on unohtettu tai se on jäänyt retoriikan tasolle eri toimijoiden puhuessa ”viattomista nais- ja lapsiuhreista”. Naisten näkökulmasta on tehty aivan liian vähän tutkimusta.

Naiset kohtaavat miinojen vuoksi aivan erityisiä ongelmia miehiin verrattuna. Monet naiset, jotka joutuvat miinojen vammauttamiksi, ajautuvat ”yhteiskunnan hylkiöiksi”. Monessa yhteiskunnassa vammaainen nainen nähdään erityisen vastenmielisenä ja arvottomana. Usein miehet jättävätkin vaimonsa. Heidän on lähes mahdotonta enää mennä naimisiin tai löytää työtä. Usein heistä muodostuu ”taakka” sukulaisilleen tai he joutuvat kerjuulle. Ja koska usein vastuu lapsista on naisilla, myös lapset joutuvat kärsimään. Kansainvälisen työjärjestö ILO:n raportin Kambodzhaa käsittelevä aineisto toikin esille ns. vammaisuuden sukupuoliluottuvuuden.

Vaikka nainen ei itse joutuisikaan miinan uhriksi, vaikuttavat miinat monella tavoin heidän elämäänsä. Hyvin usein naiset ovat vastuussa vammautuneiden sukulaisten hoidosta ja huolenpidosta. Ja mikäli heidän miehensä vammautuvat, joutuvat he kantamaan pääasiallisen vastuun myös perheen taloudesta.

Kansainvälisen Punaisen Ristin tilastojen mukaan naisia on miinojen uhreista n. 10–15 prosenttia. Usein naiset tekevät töitä pelloilla maanviljelyksen parissa, mikä on usein hyvin riskialtista.

Naiset vastaavat usein myös veden sekä polttopuiden noutamisesta perheen tarpeisiin, mikä osaltaan myös kasvattaa onnettomuusrisiä. Esimerkkeinä tällaisista maista voi mainita Afganistanin ja Jemenin, joissa naiset kantavat päävastuun kotitöistä, perheestä ja muusta suvusta sekä myös miinojen uhreista.

Naiset eivät myöskään ole ensisijaisia lääkinnän kohteita eikä heille riitä proteeseja eikä kuntoutusta samassa määrin kuin miehille.

Pakolaisuus koskettaa myös erityisellä tavalla naisia ja lapsia, sillä peräti 80 prosenttia maiden sisäisistä pakolaisista on naisia ja lapsia. Pakolaisleirit sijaitsevat hyvin usein valtioiden rajaseuduilla, jotka ovat usein

erittäin tiheään miinoitettuja alueita ja lääkintäpalveluita on huonosti saatavilla.

Tietoisuus naisten vaikeasta asemasta tiheään miinoitetuissa maissa on kasvanut ja naisnäkökulma on huomioitu mm. vuonna 2000 YK:n päätöslauselmassa koskien Naisia, rauhaa ja turvallisuutta. Käytännön tasolla tätä valistustyötä tekevät erilaiset järjestöt, esimerkiksi UNIFEM. Vuonna 2005 YK julkaisi ohjelman ”Gender Guidelines for Mine Action Programs”, jotta sukupuolinäkökulma otettaisiin myös järjestön miinojen vastaisessa työssä huomioon.

Afganistanin miinatilanne maailman pahimpia

Afganistan on yksi maailman tiheimmin miinoitetuista maista tällä hetkellä (Angolan, Burundin, Bosnia-Hertsegovinan, Kambodzhin, Kolumbian, Irakin, Nepal ja Sri Lankan ohella). Kuukausittain noin 150 ihmistä kuolee tai haavoittuu miinojen tai muiden räjähtämättä jääneiden räjähteiden toimesta, mikä on yksi maailman korkeimmista luvuista. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana maamiinat ovat haavoittaneet tai tappaneet Afganistanissa 200 000 ihmistä. Koska 65 prosenttia afganistanilaisista ei ole terveystai lääkintäpalveluiden ulottuvilla, erittäin suuri osa miinojen uhreista kuolee ennen kuin heille saadaan lääkinnällistä apua.

Tilanne Afganistanissa on kuitenkin hitaasti muuttumassa parempaan suuntaan. Afganistanin Kabulin hallitus allekirjoitti Ottawan sopimuksen vuonna 2002. Useita toimenpiteitä on tehty miinojen täyskiellon saavuttamiseksi ja maa on saanut runsaasti rahoitusta miinojenraivaukseen. Maan edustajat ovat myös osallistuneet Ottawan sopimuksen seurantakokouksiin ja maa on muutenkin ollut aktiivisesti mukana sopimusprosessissa. Vaikka Afganistanin hallitus on vähitellen aloittanut varastoitujen maamiinojen tuhoamisen, miinoja on yhä runsaasti sotapäälliköiden ja aseellisten ryhmien käsissä.

Sopimuksen allekirjoitettuaan maalla on neljä vuotta aikaa tuhota miinavarastonsa. Tällä hetkellä ei näytä siltä, että määräaika olisi Afganistanin osalta realistisesti saavutettavissa. Vaikka maa on pikku hiljaa ryhtynyt käsittelemään miinaongelmaa, sen naapurimailla (Intialla, Nepalilla, Pakistanilla ja Burmalla) on yhä runsaasti maamiinoja, joita ne myös käyttävät.

Positiivista kehitystä on se, että miinojen vammauttamille uhreille perustettiin ns. National Disabled Commission, jonka tehtäväksi asetettiin säätää lakeja miinojen uhrin aseman parantamiseksi. Komission työ on edistynyt hyvin ja se on saanut vietyä läpi lait miinauhrien ilmaisesta sairaanhoidosta sekä kuukausittaisesta eläkkeestä.

Teksti **Elina Jaakkola**
Kuva **Leena Schmidt**

Kirjoittaja valmistelee pro gradu -tutkielmaa aiheeseen liittyen Helsingin yliopiston valtio-opin laitokselle.

Lähteet: Mary Kaldor: Uudet ja vanhat sodat. 1999. Kansainvälisen miinakampanjan Internet-sivut www.icbl.org
Human Rights Watchin Internet-sivut www.hrw.org
United Nations Mine Action service
www.mineaction.org

Todellista edistystä vai piileviä patriarkaalisia asenteita?

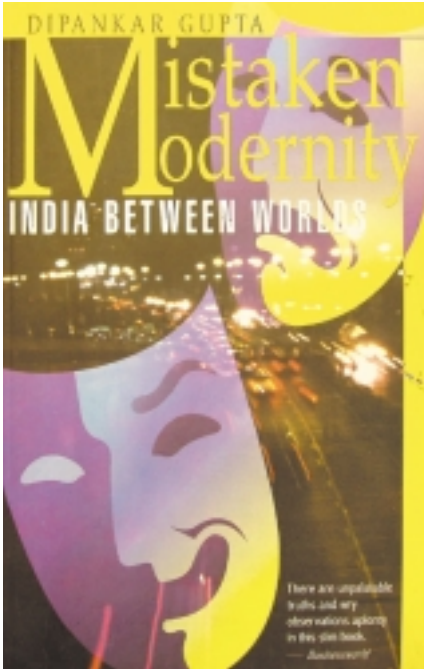
Naiset Etelä-Aasian politiikassa

Aasialaisnaisten saavuttama poliittinen valta antaa helposti vaikutelman, että alue on matkalla kohti todellista tasa-arvoistumista. Kirjassaan ”Mistaken Modernity” intialainen sosiologian professori Dipankar Gupta pohtii kuitenkin sitä, missä määrin naisten poliittisen eminenssin pohjalla Aasiassa onkin edistyksellisen asennoitumisen sijaan nimenomaan perinteinen käsitys naisten roolista.

Monissa Etelä-Aasian maissa naiset ovat useammin nousseet johtaviksi poliittisiksi hahmoiksi kuin lännen ”satunnaisemmat Golda Meir tai Margaret Thatcherit”. Edistyksellisyydestä viestivä naisten poliittinen johtajuus on karkea kontrasti alueilla, joissa naisten asema yleisesti on matala.

Ilmiölle tarjotaan usein kahta perusselitystä. Hindutraditiossa maailman ja elämän perusvoima *shakti* on feminiininen – tämä voisi selittää Indira Gandhin kaltaisten naisten nousun johtajiksi; Indira Gandhia verrattiinkin usein pahalaisia surmaavaksi jumalatar Durgaksi.

Selitys ei kuitenkaan kuvaa todellisuutta: naisprinsiippi *shaktin* korkeasta statuksesta huolimatta suurin osa Intian naisista elää sitkeiden patriarkaalisten normien alla.

Argumentti ei myöskään selitä ei-hindunaisten kuten Benazir Bhutton, Hasina Wajedin ja Aung San Suu Kyin nousua korkeisiin asemiin.

Tässä astuu esiin toinen selitys. Ehkä naiset pääsevät politiikkaan Aasiassa ”marttyyriuden kompleksin” kautta: johtaviin asemiin nousevat naiset ovat kuolleiden aviomiestensä tai isiensä marttyyriuden manttelinperijöitä.

Tämäkään näkemys ei kuitenkaan ole ongelmaton, sillä se ei selitä Indira Gandhin tai Meghavati Sukarnoputrin nousua – niin Jawaharlal Nehru kuin presidentti Sukarnokin kuolivat luonnollisen kuoleman.

Marttyyriuskompleksi ei myöskään selitä miksi perheen naiset perivät poliittisen karisman poikien tai veljenpoikien sijaan siinä missä sekä hindu- että islamilainen traditio vahvasti suosivat poikia maallisen hyvän perijöinä.

Professori Guptan mukaan naiset ovat Aasiassa nousseet poliittiseen valokeilaan valtavan julkisen mobilisaation seurauksena ja nimenomaan maissa, jotka ovat demokraattisia tai pyrkivät kohti demokratiaa ja kansanedustusta. Naiset eivät kuitenkaan saavuta johtavia asemiaan perinteisen auktoriteetin kautta, sillä perinteet suosivat miehiä. Tälle pohjalle perustuinkin vaihtoehtoinen, kolmas näkemys.

Melko usein poliittisen miesjohtohahmon kuolema

Vihainen muslimi

Poliitikko Ayaan Hirsi Ali kirjoitti kirjan, jota ihailaan ja josta suututaan.

Islam on täynnä uskontoonsa pettyneitä naisia. Kanadalainen Irshad Manji on yksi heistä, toinen on hollantilainen poliitikko Ayaan Hirsi Ali. Kummatkin ovat kirjoittaneet vihaisen kirjan. Manjin *Islamin kahdet kasvat* julkaistiin viime vuonna, Hirsi Alin kontroversaalisen *Neitsythäkki – islam, nainen ja fundamentalismi* piti ilmestyä keväällä mutta julkaisujankokhta siirtyi syksyyn.

Kirjaa ei kuitenkaan julkaistu aivan kokonaan. Eniten keskustelua herättänyt kohta, jossa Profeetta Muhammedia arvostellaan, on jätetty suomenkielisestä versiosta pois. Kustantaja Otava puolustelee tapahtunutta teknisellä virheellä.

Somaliassa syntynyt Hirsi Alin Neitsythäkki on kiihkeä artikkelikokoelma. Hirsi Ali ei pyri kompromisseihin eikä dialogiin, vaan antaa mielipiteidensä loistaa.

Kirjan nimikkoartikkeli pyörii immenkalvon ympärillä, sillä pakkomielle naisen neitsyydestä on Hirsi Alin mielestä keskeinen ongelma islamissa. Se sulkee naiset sisälle neitsythäkkiin ja estää heitä elämästä arvoistaan

elämää. Miehistä se tekee vastuuttomia pukkeja, joiden ei edes tarvitse opetella kontrolloimaan itseään naisten edessä.

Immenkalvon puhkaisu saa tapahtua ainoastaan avioliitossa.

”Tämä pakkorakastelu on todellisuudessa siis hyväksytty raiskaus ja siten raaka yksilön arvokkuuden loukkaus”, Hirsi Ali kirjoittaa.

Hirsi Ali nousi julkisuuteen käsittelemään musliminaisen alistettua kuvaavan elokuvan Submission, jonka johdosta elokuvan ohjaaja Theo van Gogh murhattiin.

Nyt Hirsi Ali kulkee henkivartijat suojanaan, sillä fundamentalistien mielestä on kiellettyä puhua naisen asemasta. Se on heidän mielestään teko, jonka rinnalla ilmeisesti hengenriistäminenkin on oikeutettu.

Kati Ala-Ilomäki
Ayaan Hirsi Ali | Neitsythäkki | Otava 2005

synnyttää yleisen tarpeen ylläpitää miesjohtajan muistoa. Tässä tilanteessa voitaisiin olettaa, että manttelinperijänä olisi poika.

Demokratiaa tavoittelevissa yhteiskunnassa näin ei usein kuitenkaan käy. Poika häviää naissukulaisilleen siinä missä häneen kohdistuu voimakas julkinen vertailu miehenä miesten joukossa ja vielä voimakkaammin vertailu edesmenneeseen karismaattiseen isäänsä.

Toisin kuin miespuoliseen seuraajaan, tyttären tai vaimoon ei kohdistukaan tällaisia odotuksia.

Naisen ei täten odoteta vetävän vertoja edesmenneelle isälleen tai aviomiehelleen minkä vuoksi nainen voikin toimia symbolina sille mitä hän ei ole. Symboloina nainen ei myöskään uhkaa maskuliinista järjestystä.

Guptan argumentti on, että vain kun naiselta ei odoteta omia merkityksellisiä ominaisuuksia, hän voi nousta korkeaan asemaan – symboloina.

Kuten Meghavati Sukarnoputri, Hasina Wajed, Aung San Suu Kyi ja Indira Gandhi, myöskään esimerkiksi Sonia Gandhi ei ollut aktiivinen poliittinen toimija ennen kuin hänet nostettiin esiin edesmenneen miehensä elävänä symbolina.

Guptan esittämän näkökulman valossa on mielenkiintoista seurata esim. Afganistanin parlamenttivaaleja. Millä perusteilla voivat Afganistanin naiset nousta johtaviin asemiin maan pyrkiessä kohti demokratiaa?

31-vuotiaan kabulilaisen Shukriyan sanoin: – Uskon, että monet, erityisesti nuorisot, äänestävät naisia. Naiset ajattelevat rauhallisesti, he ovat humanimpia kuin miehet. Maamme naiset eivät ole sotaherroja tai rikollisia.

Maria Ahlqvist

jatkuu sivulta 1

Naisten rooli YK:ssa usein uhri

Rasi on havainnut, että naiset nähdään YK:n erilaisissa toimissa ja keskusteluissa edelleen lähinnä suojelettavina uhreina. – Puhutaan paljon naisiin kohdistuvasta väkivallasta, mikä on tärkeä asia, mutta pitäisi myös korostaa naisten roolia päätöksenteossa ja konflikteissa myös osaavina toimijoina, hän sanoo. Tätä edellyttää turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325.

Alivaltiosuhteeri Rasi toivookin UNIFEMin ottavan tiukemman otteen naisten valtaistamiseen maailmanlaajuisesti ja tietysti myös Suomessa.

– Tärkeää on, että UNIFEMillä on voimakas johtaja, sillä naisten asiat eivät ikävä kyllä etene YK:n organisaatiossakaan aina helposti. UNIFEMin johtajan on oltava sellainen henkilö, jonka tavoitteellisuus ja toimintakyky läpäisevät YK:n organisaation, hän sanoo. UNIFEMin asemaa YK:ssa yritetään kohentaa, ja siihenkin projektiin tarvitaan Rasin näkemyksen mukaan vahvaa johtajaa.

Teksti **Eeva Koskinen**
Kuva **Kaius Hedenström**